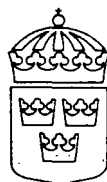

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1988/89:AU8

1988/89
AU8

Tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret
1988/89

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker en framställning från regeringen att 35 milj. kr. skall anvisas på tilläggsbudget I till lokaliseringsbidrag. Moderata samlingspartiet anser att anslagsframställningen skall avslås. Centerpartiet yrkar på en medelsanvisning för ändamålet om 100 milj. kr. utöver regeringens förslag.

I ärendet föreslår utskottet härutöver ett tillkännagivande till regeringen om förstärkning av anslaget Regionala utvecklingsinsatser m.m., det s.k. länsanslaget. Centerpartiet förordar på denna punkt med instämmande av miljöpartiet de gröna en omedelbar anslagsanvisning.

Regeringens förslag

I proposition 1988/89:25 bilaga 7 föreslår regeringen att riksdagen till Lokaliseringsbidrag m.m. på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 skall anvisa ett reservationsanslag av 35 000 000 kr.

Motionerna

1988/89:A1 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen med anledning av proposition 1988/89:25 med förslag om tilläggsbudget I för budgetåret 1988/89 beslutar anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 100 000 000 kr. ökat anslag för lokaliseringsbidrag m.m. i enlighet med vad som anförs i motionen,

2. att riksdagen med anledning av proposition 1988/89:25 med förslag om tilläggsbudget I för budgetåret 1988/89 beslutar att till Regionala utvecklingsinsatser m.m. budgetåret 1988/89 anvisa ytterligare 212 000 000 kr. i enlighet med vad som anförs i motionen,

3. att riksdagen med anledning av proposition 1988/89:25 med förslag om tilläggsbudget I för budgetåret 1988/89 beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av ökat stöd för landsbygdsutveckling och regionala utvecklingsinsatser m.m.

1988/89:A2 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens hemställan om ett reservationsanslag av 35 000 000 kr. till Lokaliseringsbidrag m.m. på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1988/89,

2. att riksdagen begär att regeringen av tillgängliga medel till Lokalise-

ringsbidrag m.m. skall reservera 35 000 000 kr. för fortsatt medverkan i finansieringen av Boliden Mineral AB:s gruvprojekt,

1988/89:AU8

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om det bristfälliga underlaget för propositionen i denna del,

4. att riksdagen hos regeringen begär en redovisning av stödformen lokaliseringsbidrag i enlighet med vad som i motionen anförts.

Utskottet

I den föreliggande delen av proposition 1988/89:25 begär regeringen en förstärkning av anslaget Lokaliseringsbidrag m.m. med 35 milj. kr. Med anledning av detta regeringsförslag har väckts två motioner. Moderata samlingspartiet yrkar i kommittémotionen 1988/89:A2 att regeringens anslagsframställning skall avslås. Centerpartiet yrkar för sin del i kommittémotionen 1988/89:A1 att riksdagen på det aktuella anslaget skall anvisa 100 milj. kr. utöver vad regeringen har föreslagit och dessutom att riksdagen skall anslå ytterligare 212 milj. kr. till anslaget Regionala utvecklingsinsatser m.m. I båda motionerna finns därutöver tilläggsyrkanden.

I ärendet har utskottet haft en hearing med företrädare för industridepartementet om anslagsdispositionen.

Utskottet behandlar först frågan om *medelstillskott till anslaget Lokaliseringsbidrag m.m.* Anslaget används huvudsakligen för att finansiera lokaliseringsbidrag som beviljas av regeringen eller statens industriverk samt offertstödet. Dessutom får anslaget bekosta lån till privata investmentbolag, kapitaltillskott till de statliga industricentra, administration m.m. Lokaliserings- och investeringsbidrag som beviljas av länsstyrelserna bekostas inte från detta anslag utan från det ovannämnda anslaget Regionala utvecklingsinsatser m.m.

Det nu aktuella anslaget Lokaliseringsbidrag m.m. är liksom under de tre föregående budgetåren uppfört med 362 milj. kr. Om därtill läggs outnyttjade reservationsmedel, 53 milj. kr., var den 1 juli 1988 ett sammanlagt belopp om 415 milj. kr. disponibelt för bidragsverksamheten under innevarande budgetår. Av detta belopp har regeringen och industriverket hittills, till den 23 november, tagit i anspråk 290 milj. kr.

Regeringen begär nu, som ovan nämnts, ett tillskott av 35 milj. kr. Beloppet är avsett för fortsatt stöd i form av lokaliseringsbidrag till Boliden Mineral AB:s gruvinvesteringar.

Moderata samlingspartiet anser enligt kommittémotionen A2 av Sonja Rembo m.fl. att regeringen bör för riksdagen snarast redovisa tillämpning av och medelsförbrukning för stödformen lokaliseringsbidrag. I avvaktan härpå bör några ytterligare medel inte anvisas. Medelsbristen på anslaget är inte heller så akut att det redan nu behövs ett särskilt tillskott för att säkerställa bidragsgivningen till Boliden Mineral AB. Anslagsframställningen bör alltså avslås och regeringen åläggas att av de medel som fortfarande finns disponibla på anslaget reservera 35 milj. kr. för fortsatt medverkan i finansieringen av bolagets nyssnämnda gruvprojekt.

Härutöver uttalar motionärerna att det åter finns skäl att rikta skarp kritik mot det sätt på vilket regeringen kommer till riksdagen med synnerligen

dåligt underbyggda framställningar om behov av ytterligare medel för olika ändamål inom bl.a. regionalpolitiken. Detta är ägnat att undergräva riksdagens reella möjligheter att genom ingående och långsiktiga bedömningar utöva sin bevilningsmakt. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande härom till regeringen.

I kommittémotionen A1 av Börje Hörnlund m.fl. (c) yrkas som nämnts att anslaget Lokaliseringsbidrag m.m. förstärks med 135 milj. kr., dvs. med 100 milj. kr. utöver vad regeringen har begärt. Motionärerna åberopar bl.a. att industriverket gjort bedömningen att beslutsramen för innevarande budgetår behöver utökas med 155 milj. kr.

Regeringens bedömning av det aktuella medelsbehovet har även berörts i ett frågesvar som arbetsmarknadsministern lämnade i kammaren den 17 november. I detta svar uttalades bl.a. att det i stället för arbetslöshet nu råder stor efterfrågan på arbetskraft i stora delar av landet. Företagen har nu goda motiv att, även utan statligt stöd, söka sig till områden i landet där det finns arbetskraft. Enligt arbetsmarknadsministerns mening borde därför de stöd-beviljande myndigheterna genom prioritering av de mest angelägna projekten uppnå minst samma goda effekt som under tidigare år med de resurser som redan står till förfogande.

Till det allmänna synsätt som arbetsmarknadsministern anlagt kan utskottet ansluta sig. När det gäller de framställda motionsyrkandena anser utskottet att det inte, såsom begärs av moderaterna, är påkallat att av regeringen begära en redovisning för tillämpningen av lokaliseringsbidragen. Skälet härtill är att användningen av denna och andra stödformer får förutsättas bli allsidigt belyst av den nu pågående regionalpolitiska utredningen. I fråga om det omedelbara behovet av anslagstilldelning framgår av den förut lämnade redovisningen att moderata samlingspartiet och centerpartiet intar helt skilda ståndpunkter. Utskottet anser för sin del att det inte finns skäl att frångå regeringens förslag. Moderaternas kritik av regeringens regionalpolitiska framställningar om anslag är enligt utskottets mening inte sakligt underbyggd.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet det av regeringen begärda tillskottet av 35 milj. kr. till Lokaliseringsbidrag m.m. samtidigt som motionerna A1 i aktuell del och A2 avstyrks.

Vad härefter beträffar frågan om *ytterligare medelstilldelning till landsbygdsinsatser* så anføres i kommittémotionen A1 av Börje Hörnlund m.fl. (c) att man bör ta till vara de möjligheter högkonjunkturen ger att stärka landsbygdens och utflyttningsregionernas utveckling. Det gäller bl.a. att ge landsbygdskampanjen "Hela Sverige skall leva" ett reellt innehåll. Detta förutsätter kraftiga resursförstärkningar, eftersom även de medel som anvisats för glesbygdstöd är slut.

Motionärerna föreslår att anslaget Regionala utvecklingsinsatser m.m. förstärks med 212 milj. kr., varav 100 milj. kr. avdelas för särskilda projekt för landsbygden. Den i motionen begärda totala förstärkningen av det regionalpolitiska stödet (100 + 212 milj. kr.) anses dock inte förslå. Behovet av medel för insatser i länen är enligt motionärerna långt större, och de yrkar med åberopande härav att regeringen skall få i uppdrag att på tilläggsbudget

II lägga fram förslag till en kraftig förstärkning av medlen för regionala utvecklingsinsatser. 1988/89:AU8

En förstärkning av anslaget Regionala utvecklingsinsatser m.m. med 112 milj. kr. jämte ett belopp om 100 milj. kr. för speciella landsbygdsinsatser begärdes av centerpartiet även i våras. Yrkandena lämnades då av riksdagen utan bifall. Utskottet anser att de nu upprepade förslagen inte ger tillräckligt underlag för ett ändrat ställningstagande. Visar det sig att medlen på anslaget förbrukas långt snabbare än beräknat utgår utskottet från att länsstyrelserna anmäler detta till regeringen. Enligt vad utskottet har inhämtat föreligger nu framställningar om ytterligare medel från länsstyrelserna i Västernorrlands och Norrbottens län. Vidare är en sådan framställning aviserad av länsstyrelsen i Västerbottens län. Utskottet förutsätter att regeringen företar en samlad prövning av redan gjorda och senare inkommande framställningar från länsstyrelserna om medelstillskott och därefter hos riksdagen aktualiserar den anslagsförstärkning som kan visa sig behövlig för att tillgodose projekt som framstår som angelägna och inte lämpligen kan finansieras i annan ordning.

Vad utskottet anfört med anledning av motion A1 bör delges regeringen.

Utskottet hemställer

1. beträffande *medelstillskott till anslaget Lokaliseringsbidrag m.m.* att riksdagen med bifall till proposition 1988/89:25 bilaga 7 i motsvarande del samt med avslag på motionerna 1988/89:A1 yrkande 1 och 1988/89:A2 till *Lokaliseringsbidrag m.m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 35 000 000 kr.,

2. beträffande *ytterligare medel till landsbygdsinsatser m.m.* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:A1 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 1 december 1988

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Lars Ulander

Närvarande: Lars Ulander (s), Elver Jonsson (fp), Kjell Nilsson (s), Marianne Ståhlberg (s), Börje Hörnlund (c), Lahja Exner (s), Anders G Högmark (m), Gustav Persson (s), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m), Kersti Johansson (c), Lars-Ove Hagberg (vpk), Mona Sahlin (s), Erik Holmkvist (m), Sigge Godin (fp) och Inger Schörling (mp).

1. Medelstillskott till anslaget Lokaliseringsbidrag m.m. (mom. 1)

Anders G Högmark, Mona Saint Cyr och Erik Holmkvist (alla m) anser dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Till det" och slutar med "A2 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Av utskottets hearing med företrädarna för industridepartementet framgick att regeringen och industriverket för lokaliseringsbidragen m.m. vid budgetårets ingång disponerade en sammanlagd beslutsram om 415 milj. kr. inkl. odisponerade reservationsmedel från tidigare budgetår. Härav hade fram till den 23 november, dvs. under de fem första månaderna av budgetåret, fattats beslut om 290 milj. kr. För resten av detta budgetår återstod alltså 125 milj. kr. Detta belopp var dock större då propositionen skrevs och överlämnades till riksdagen. Tidigare gjorda utfästelser gentemot Boliden Mineral AB kunde alltså väl rymmas inom då tillgänglig beslutsram under förutsättning att regeringen prioriterat på sådant sätt. Nu har det emellertid uppgetts att 115 milj. kr. är reserverade för andra projekt.

Vidare är det känt att efterfrågan på lokaliseringsbidrag under den rådande högkonjunkturen är anmärkningsvärt hög, och SIND har ansett det behövligt med en kraftig förstärkning av anslaget. Som framgått av den ovan lämnade redovisningen kommer det med all tydlighet – även om anslaget tillförs det medelstillskott regeringen begärt – inte att finnas något egentligt utrymme för vidare beslut om fortsatt bidragsgivning under detta budgetår vid sidan av de angivna specialdestinerade ändamålen trots att halva budgetåret ännu inte har gått till ända.

Av det sagda drar utskottet följande slutsatser.

Regeringen har i sin proposition lagt fram en dåligt underbyggd anslagsframställning. Under den aktuella punkten i propositionen lämnas ganska detaljerade uppgifter om anslagsdispositionerna under de närmast föregående budgetåren. Däremot brister det på ett betänkligt sätt i fråga om relevanta uppgifter om anslagsdispositionen under innevarande budgetår och om motiven för det påstådda behovet av anslagsförstärkning.

Det belopp regeringen begärt i propositionen bidrar inte på något sätt till att lösa frågan om hur en fortsatt finansiering av bidragsgivningen under återstoden av budgetåret skall ske, utan den frågan har lämnats helt öppen.

Regeringen har sålunda underlåtit att i denna anslagsframställning informera riksdagen om det faktiska budgetläget. Det är inte första gången så sker, vilket är utomordentligt anmärkningsvärt. Det kan inte komma i fråga att anvisa medel på ett så bristfälligt underlag; i stället bör riksdagen genom ett uttalande för regeringen påtala att dess dåligt underbyggda anslagsframställningar undergräver riksdagens reella möjligheter att genom ingående och långsiktiga bedömningar utöva sin bevillningsmakt.

SIND har i höst presenterat en rapport om resultatet av bidragsverksamheten under år 1983 beträffande ett 50-tal företag. Vad som kan utläsas av detta material manar till återhållsamhet med användandet av stöd i form av lokaliseringsbidrag.

Med hänvisning bl.a. till vad som framkommit i denna rapport om utnyttjandet och resultaten av lokaliseringsbidragen bör regeringen snarast för riksdagen lämna en redovisning för stödformens användning oaktat det arbete med dessa frågor som nu pågår i den regionalpolitiska utredningen.

Av det sagda följer slutligen att yrkandet i motion A1 (c) beträffande medelsanvisningen avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *medelstillskott till anslaget Lokaliseringsbidrag m.m.* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A2

dels avslår proposition 1988/89:25 bilaga 7 i motsvarande del och motion 1988/89:A1 yrkande 1,

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om avsättning av tillgängliga medel för fortsatt medverkan i finansieringen av Boliden Mineral AB:s gruvprojekt,

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om utformningen av regeringens anslagsframställningar till riksdagen,

dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en redovisning för riksdagen av stödförmen lokaliseringsbidrag.

2. Medelstillskott till anslaget Lokaliseringsbidrag m.m. (mom. 1)

Börje Hörnlund (c), Kersti Johansson (c) och Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Till det" och slutar med "A2 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan inte ansluta sig till arbetsmarknadsministrarnas allmänna synsätt att den regionala balansen har förbättrats i så gott som hela Sverige och att det därför inte behövs mer än den mycket begränsade förstärkning av anslaget Lokaliseringsbidrag m.m. som har förordats i propositionen. Av utskottets hearing med företrädare för industridepartementet framgår att större delen av anslaget för innevarande budgetår redan har förbrukats och att återstoden så när som på ett mindre belopp är bundet för särskilda ändamål. Detta visar att industriverkets bedömning att beslutsramen behöver vidgas kraftigt är väl underbyggd.

Utskottet anser att det är önskvärt att utnyttja den rådande högkonjunkturen och att man inte av medelsbrist hindrar att regionalpolitiskt angelägna investeringar kommer till stånd. Med hänsyn härtill och till vad i övrigt anförts tillstyrker utskottet att anslaget i enlighet med yrkandet i motion A1 (c) förstärks med 100 milj. kr. utöver vad regeringen har föreslagit. Härav följer att yrkandena om avslag m.m. i motion A2 (m) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *medelstillskott till anslaget Lokaliseringsbidrag m.m.* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:A1 yrkande 1, med anledning av proposition 1988/89:25 bilaga 7 i motsvarande del samt med avslag på motion 1988/89:A2 till *Lokaliseringsbidrag m.m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 135 000 000 kr.

3. Medelstillskott till anslaget Lokaliseringsbidrag m.m. (mom. 1, motiveringen)

1988/89:AU8

Lars-Ove Hagberg (vpk) anser att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Sammanfattningsvis tillstyrker" och slutar med "A2 avstyrks" bort ha följande lydelse:

När det slutligen gäller själva medelsanvisningen vill utskottet tillägga att det måste anses vara principiellt felaktigt att tilldela stora och ekonomiskt starka företag statsstöd för investeringar som de borde kunna finansiera på egen hand. Det är i detta fall också fråga om ett betydande belopp, sammanlagt 314 milj. kr., varmed staten subventionerar Boliden Mineral. Med hänsyn till att den nu aktuella utbetalningen är ett fullföljande av regeringens tidigare gjorda överenskommelse med bolaget vill utskottet inte motsätta sig den begärda medelsanvisningen. Samtidigt bör tilläggas att det är utskottets bestämda uppfattning att riksdagen bör avstå från att finansiellt medverka till framtida uppgörelser med storföretag av liknande slag.

Motionerna A1 (c) och A2 (m) avstyrks i föreliggande delar.

4. Ytterligare medel till landsbygdsinsatser m.m. (mom. 2)

Börje Hörnlund (c), Kersti Johansson (c) och Inger Schörling (mp) anser dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "En förstärkning" och slutar med "delges regeringen" bort ha följande lydelse:

För egen del får utskottet anföra följande.

Kampanjen "Hela Sverige skall leva" har ute i landet mött ett starkt gensvar och fått en bred förankring, inte minst i folkrörelserna. Det är en mångfald initiativ som på detta sätt har kommit fram – Nationella Folkrörelsekommittén har tagit fram och till regeringen överlämnat ett material som omfattar ca 10 000 idéer och uppslag av betydelse såväl lokalt och regionalt som centralt.

Ett annat och lika positivt gensvar på kampanjen är att efterfrågan på glesbygdssöd och annat företagsstöd från länsanslaget har ökat kraftigt med följd att de medel som står till länsstyrelsernas förfogande redan är på väg att ta slut, dvs. innan ens halva budgetåret har passerat. Möjligheten av en sådan situation förutsågs i våras av utskottet, som i betänkandet AU 1987/88:13 (s. 56) enigt uttalade att det skulle ankomma på regeringen att ta ställning till behovet av ytterligare medel under det nu löpande budgetåret för att fullfölja kampanjarbetet.

Någon åtgärd för att säkra tillgången på medel har emellertid inte vidtagits eller ens aviserats av regeringen. Den åtgärd som regeringen har funnit påkallad i nuläget är att överlämna landsbygdskampanjens material till den regionalpolitiska utredningen. Meningen är att materialet skall utgöra ett bidrag till underlaget för utredningsarbetet. Regeringen visar därmed på nytt en anmärkningsvärd njughet mot de många små projekt som finansieras via länsanslaget och är av stor betydelse för glesbygder och småorter. Helt annan är inställningen i de ärenden som regeringen själv handlägger, däribland de generöst tilltagna stöden till investeringar av Volvo, Saab och Asea Brown Boveri.

Regeringens inställning leder fel också av andra skäl. För det första är det angeläget att ta till vara det engagemang som nu finns bland människorna på landsbygden. Kampanjen har skapat förväntningar. Dessa får inte svikas genom att medelsbrist blir ett hinder för att omsätta kampanjens idéer och intentioner i praktiska resultat. De positiva stämningar och den entusiasm som råder skall inte behöva vändas till misströstan.

För det andra är det angeläget att utnyttja de möjligheter som högkonjunkturen ger för att stärka utvecklingen på landsbygden och dess småorter. Detta måste ske nu, innan konjunkturen vänder.

Det anförda leder till att ytterligare medel till glesbygds- och andra landsbygdsinsatser omgående måste skjutas till genom initiativ från riksdagens sida. För att tillgodose de omedelbara behoven bedömer utskottet att länsanslaget såsom föreslås i motion A1 bör förstärkas med 212 milj. kr. Härav bör 100 milj. kr. avsättas för projekt som främjar landsbygdens utveckling men som normalt inte kan finansieras från länsanslaget. Det verkliga medelsbehovet är dock långt större, och det bör därför uppdras åt regeringen att senare under budgetåret på tilläggsbudget II lägga fram förslag till en ny, kraftig anslagsförstärkning.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *ytterligare medel till landsbygdsinsatser m.m.* att riksdagen med anledning av motion 1988/89:A1 yrkandena 2 och 3 *dels till Regionala utvecklingsinsatser m.m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 212 000 000 kr.,
dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført om ytterligare medelsanvisning för ändamålet.